PRIMITIEF!

Fris Groeninge magazine over de Vlaamse primitieven uit de collectie

MET UITNEEMBARE MADONNAPOSTER!

MARIA IS WOEDEND OP ROGIER VAN DER WEYDEN

EXCLUSIEF

MARGARETHA VAN EYCK
'IK WAS JALOERS OP ZIJN MADONNA'S'

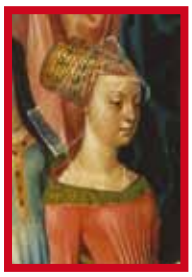

★ URSULA ★
EN DE 11000 MAAGDEN
aflevering 7

SPANNENDE ONTKNOPING!

HOE PRIMITIEF! BEN JIJ? TEST!

OMKOOPSCHANDAAL!

RECHTER SISAMNES BEKENT:
'IK KREEG GELD IN RUIL VOOR EEN ONEERLIJK VONNIS'

TIPS AND TRICKS
PHOTOSHOP ANNO 1400

DE WERELD VOLGENS DE VLAAMSE PRIMITIEVEN

5 1900794 94056 27 04

groeninge museum & arentshuis

Welkom in PRIMITIEF!

In de kunst is dit allesbehalve een scheldwoord. En al zeker niet in combinatie met Vlaams. De Vlaamse primitieven waren geweldige kunstenaars. Daarover is zowat iedereen het eens.
En wat vind jij?

CHECK IT OUT!

Dit fris Groeninge magazine geeft je een blik achter de schermen.
Blader erdoor. Laat je oog vallen op een sprekende titel of foto.
Lees het artikel. Zoek in het museum naar de schilderijen waarover het gaat. Bekijk ze op je eigen(zinnige) manier. Doe de opdrachten. Speel de spelletjes. Deel je ongezouten mening met je vrienden.

En vooral: GENIET van deze PRIMITIEVE kijkervaring!

INHOUD

5
WAT KAN GODELIEVE NIET MISSEN?

18
WAAROM IS JORIS HOT?

28
HOEVEEL VROUWEN HEEFT JAN?

30
WAT KIEST TILL?

DE KLEREN MAKEN DE M/V
Een blik in de kleerkast van een BH..... 4

SCOOP
Vreselijke straf voor omgekochte rechter..... 6

DE WERELD VOLGENS
de Vlaamse primitieven..... 8

VRAAG HET AAN VERA
Maria is niet tevreden.....10

TIPS AND TRICKS
Photoshop anno 1400..... 12

HOROSCOOP
Welk schilderij past bij jou?..... 14

REWIND (BACK TO RETRO)
Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet.....17

HOT/NOT
De middeleeuwse hotties.....18

CHERCHEZ LA FEMME
Margaretha Van Eyck.....20

ACHTER DE SCHERMEN
Bij restaurateur Jef Van der Veken 22

EN WAT GEBEURDE ER MET
Ursula en de 11000 maagden? (aflevering 7).....24

DOE DE TEST
Hoe primitief ben jij?..... 26

WILDE GERUCHTEN
Hoe rijker de schenkers, hoe leuker de roddels!..... 28

VP HOTLIST
De keuze van de conservator.....30

Toon mij je kleren en ik zal zeggen wie je bent ...

> Welk beroep je hebt

> Van welke muziek je houdt

> In welk verhaal je meespeelt

In middeleeuwse vertaling: Zoek het attribuut en vind de BH!*

De middeleeuwse schilders hebben de heiligen die ze schilderden nooit ontmoet. Zo komt het dat de heilige Agnes er op het ene schilderij helemaal anders uitziet dan op het andere. Om toch te weten over wie het gaat, is het bijhorend attribuut (een voorwerp, een dier, ...) een dankbaar herkenningsmiddel.
Het attribuut van een heilige is niet toevallig gekozen. Het verwijst naar het leven of de vaak gewelddadige dood van de heilige.

Wat hangt of staat er in welke kleerkast?

De middeleeuwers kenden de heiligen en hun attributen zeer goed. Wij vermoeden dat jullie over dit onderwerp net iets minder weten ;-) Daarom stellen we je graag **deze uitdaging** voor!

* Bekende Heilige

EEN BLIK IN DE KLEERKAST VAN EEN BH*

Hiëronymus

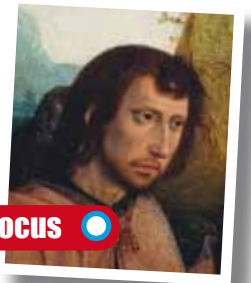
Judocus

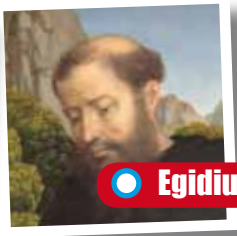
Egidius

Elisabeth

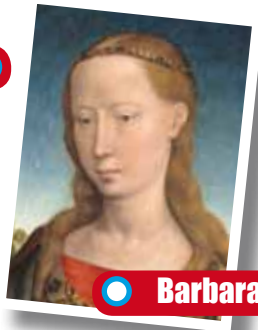
Barbara

Godelieve

Mozes

Donaas

Maria Magdalena

Joachim

CHECK IT OUT!

Welk attribuut hoort bij wie?
Zoek de heiligen in het museum.
Verbind elke heilige met het juiste attribuut!

stenen tafelen

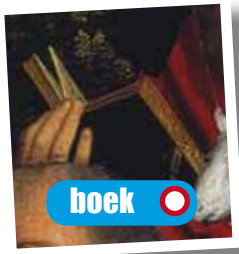
boek

toren met 3 vensters

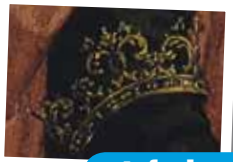
staf + kroon

zalfpot

wiel + 5 kaarsen

2 of 3 kronen

leeuw

hinde + pijl in arm

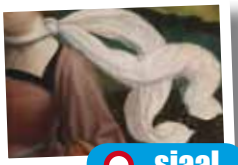
sjaal

SC☆☆P

DE LAATSTE RODDELS
LEES JIJ EERST

VRESELIJKE STRAF VOOR OMGEKOCHTE RECHTER

GELD IN RUIL VOOR EEN ONEERLIJK VONNIS!

BEROUW KOMT NA DE ZONDE...

Sisamnes wordt opgepakt. Met een berouwvolle blik probeert hij zijn vel nog te redden! (en dat mag je deze keer letterlijk nemen! → zie verder!)

ZAAK AFGESLOTEN

Koning Cambyses drukt rechter Sisamnes met zijn neus op de feiten.
De beschuldigingen zijn overduidelijk!

CHECK IT OUT!

Zoek het schilderij **'Het oordeel van Cambyses'** van **Gerard David.**
Op het rechterluik vooraan zie je hoe rechter Sisamnes bestraft wordt.
Rechts achteraan zit Otanes, de zoon van Sisamnes, die zijn vader als rechter opvolgt.

Otanes zit op zijn vaders troon. Over die troon hangt de **....** van zijn papa (brrr!)

Wij noteerden een aantal reacties van mensen die 'toevallig' in de buurt waren.
Zoek deze ramptoeristen op het schilderij.
Wie doet welke uitspraak? Zet de passende nummers in de tekstballon.
Zoek daarna zelf nog een ander personage uit. Wat zegt hij volgens jou?
Beschrijving personage: .....
Uitspraak: .....

SCHOKKENDE BEELDEN! NIET GESCHIKT VOOR GEVOELIGE KIJKERS!

WELKE GRUWELIJKE STRAF KRIJGT RECHTER SISAMNES? WAT ZIJN DE GEVOLGEN VOOR ZIJN ZOON?

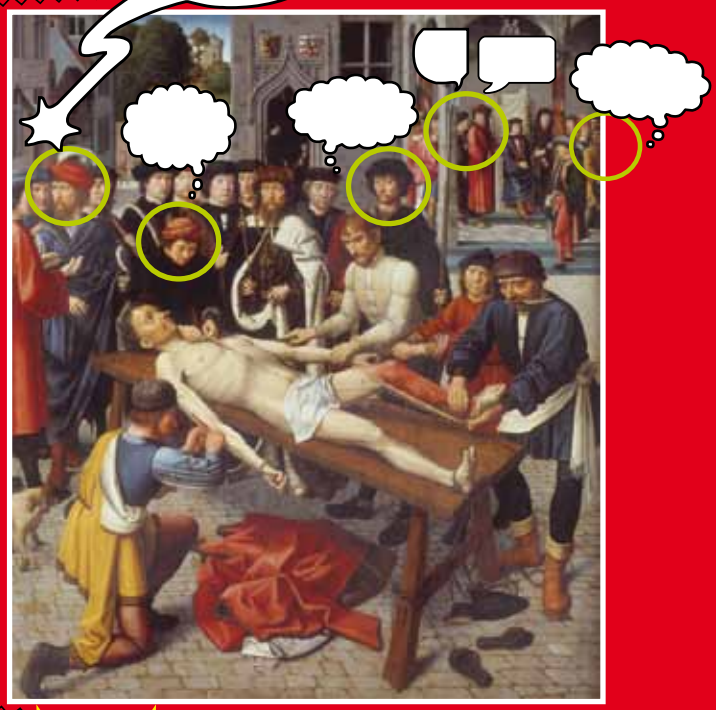

1. "Achteraan aanschuiven a.u.b.! Ik was hier eerst!"
2. "Het moet gezegd. Zijn mantel ligt weer perfect in de plooi! En dat onder deze omstandigheden! Hoe doet hij dat toch?"
3. "Hmm. Ik heb dadelijk een mooi zicht op het 'innerlijke' van rechter Sisamnes. Gelukkig kan ik goed tegen bloed!"
4. "Wat vind je van die troon?"
5. "Mooie stijl! Italiaans ontwerp?"
6. "Hier hangt nu ook al zo'n versiering met engeltjes en groene slingers. Dat is precies de nieuwste mode. Moet ik mij dringend eens aanschaffen!"

MORAAL VAN HET VERHAAL

**Gerard David schilderde dit tafereel in opdracht van het stadsbestuur van Brugge.
Het tweeluik hing in de raadzaal van het stadhuis. Zo wilde men alle schepenen (die ook rechters waren) waarschuwen: elke rechter moet rechtvaardig en neutraal blijven! Kan tellen qua afschrikking, toch?**

DE VLAAMSE PRIMITIEVEN

DE WERELD VOLGENS ...

Wetenschappers uit Australië tekenen de wereldkaart zó! Australië ligt dan in het midden. Voor ons Europeanen is zo'n **wereldkaart** een beetje raar! Maar verder is ons **wereldbeeld** in grote lijnen hetzelfde. Wij zijn het er over eens dat de aarde rond de zon draait. We weten allemaal dat er verschillende continenten bestaan. En ook dat er meer mensen op de wereld wonen dan Europeanen en Australiërs alleen. In de late middeleeuwen was de situatie minder duidelijk!

WERELDKAART UIT AUSTRALIË

GEKENDE WERELD MIDDEN 15DE EEUW

Europeanen uit de 15de eeuw kenden enkel de groene delen op deze kaart. Ze wisten de kusten van Afrika en een stuk van Azië liggen. Over Australië of Amerika hadden ze nog nooit gehoord! Op kaarten tekenden ze alleen maar de gekende delen van de wereld. Hun wereld was daarom veel kleiner dan onze wereld nu.

Hoe verder de bestemming, hoe straffer het verhaal

Door kruistochten, oorlogen, bedevaarten, handel en ontdekkingsreizen brak de wereld open. Nieuwe landen werden ontdekt en daarmee ook vreemde mensen en gebruiken, exotische planten en dieren, enz... Al wie vertrok naar verre oorden bracht avontuurlijke reisverhalen mee. Die verhalen werden doorverteld en aangedikt. De regel was: hoe verder de bestemming, hoe fantastischer het verhaal!

fragmenten uit 'il Milione', een reisverslag van Marco Polo (13de eeuw)

Oeps! Foutje?

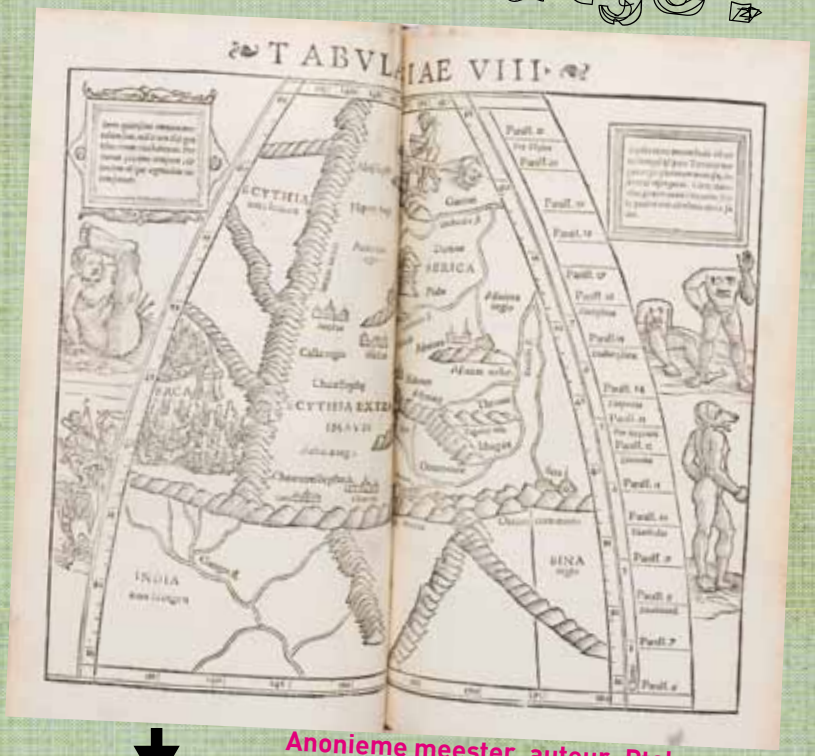

Anonieme meester, auteur: Ptolomaeus, Geographia Universalis, 1542.

Door straffe reisverhalen uit die tijd vormden kunstenaars zoals de Vlaamse primitieven zich een beeld van de gigantische wereld en de verschillende soorten mensen die er woonden. Zoals je hier kan zien, strookten hun ideeën niet altijd met de werkelijkheid! Heb jij wel al ooit een **man zonder hoofd** gezien? Of **eentje met een hondenkop**? Laat het ons weten!

Komt het later nog goed?

Over dode kinderen die trouwen en mensen met staarten zo dik als honden ...

Over Qamadin
" ... En er zijn schapen zo groot als ezels, met een staart die wel dertig pond weegt; ze zijn wit, mooi en goed te eten. ..."

Over Qamul
" ... En als er een vreemdeling komt overnachten, zijn ze opgetogen en geven ze hun vrouwen opdracht alles voor hem te doen wat hij verlangt. De echtgenoot gaat uit huis en blijft twee, drie dagen elders en de vreemdeling blijft bij de vrouw en doet met haar wat hij maar wil, alsof ze zijn eigen vrouw is, en ze maken veel plezier. Alle mannen in die provincie krijgen de horens opgezet door hun vrouwen, maar ze schamen zich daar niet voor; en hun vrouwen zijn mooi en vrolijk en heel blij met dat gebruik. ..."

Over de Tataren
" ... Ik wil u ook nog vertellen over een ander gebruik bij hen, namelijk dat ze dode kinderen laten trouwen. Dat doen ze als volgt: iemand heeft een zoon die dood is gegaan voor de dag dat hij zou huwen als hij nog had geleefd; dan gaat hij iemand zoeken die een gestorven dochter heeft die bij hem past, en dan huwen ze die twee aan elkaar uit en geven ze de dode vrouw aan de dode man. ..."

Over de provincie Jinxi
" ... En wanneer een vrouw een kind heeft gebaard, blijft de echtgenoot veertig dagen in bed en wast en verzorgt dat kind. Dat doen ze omdat ze zeggen dat de vrouw al zoveel heeft moeten verduren door het kind te dragen, en omdat ze willen dat ze uitrust. En alle vrienden komen naar de man in het bed, en samen vieren ze een groot feest. De vrouw staat op, doet het huishouden en bedient de man in het bed. ..."

Over het koninkrijk Fuzhou
" ... Het zijn de wreedste mensen ter wereld, die dagelijks mensen doden, hun bloed drinken en hen daarna helemaal opeten; om iets anders bekommeren ze zich niet. ..."

Over het kleine Java-eiland
" ... Op dit eiland bevinden zich heel kleine apen en hun gezicht lijkt sterk op dat van een mens; de mensen villen die apen, behalve de baard en het schaamhaar, daarna laten ze ze uitdrogen, leggen ze ze in een bepaalde houding en bewerken ze met saffraan en andere dingen, totdat het lijkt alsof het mensen zijn. ..."

Over het koninkrijk Lamuri
" ... In dit koninkrijk wonen mensen die een staart hebben met een lengte van meer dan een palm (handpalm = ongeveer 10 cm), en die zijn in de meerderheid en wonen ver van de stad in de bergen; de staarten zijn zo dik als die van honden. ..."

Over het eiland Angaman
" ... en iedereen op dit eiland heeft een hoofd als een hondenkop en tanden en een neus als van grote doggen. ... Het zijn slechte mensen die iedereen opeten die ze te pakken krijgen behalve landgenoten. ..."

CHECK IT OUT!

ZOEK het schilderij waarop DEZE MAN en een hele hoop andere mensen luisteren naar Johannes. Je ziet verschillende exotische mensen.
Welke NATIONALITEITEN herken je? .....

Heeft deze 17de-eeuwse kunstenaar al een beter beeld van andere volkeren dan zijn voorgangers?
.....
.....
.....

Ken je zelf een straf verhaal over 'vreemde' mensen of 'eigenaardige' gewoontes?
Weet je of het waar is? Vertel het aan elkaar!

V R A

Twijfels, problemen,... Jij Vraagt , Vera Antwoordt

NIET TEVREDEN!!

Hey Vera,

Ik ben Maria, de moeder van Jezus, of Madonna. Ik ben nogal graag gezien en sta op veel schilderijen. Meestal vind ik dat oké, maar nu voel ik me belachelijk gemaakt!

Waarover gaat het?

De bekede en zogezegd heel bekwame (???) kunstenaar Rogier van der Weyden schildert mij terwijl ik poseer voor de heilige Lucas.

Om te beginnen zit ik daar met een BLOTE RECHTERBORST die precies op de verkeerde plaats zit! En wat zie je op zijn blad? Lucs tekent ENKEL MIJN HOOFD! Moet ik daarom halfnaakt poseren? MIJN BABY JEZUS, die er écht wel raar uitziet, heeft het blijkbaar ook door! Hij zit mij gewoon in mijn gezicht uit te lachen!

Om nog maar te zwijgen over die VRESELIJKE ACHTERGROND!

Een tuintje vol onkruid met een muur errond, zogezegd als symbool voor mijn maagdelijkheid... Daarachter twee figuren die mij hun rug toekeren. En iets verder ook nog een rood mannetje dat gewoon staat te plassen tegen een stadsmuur!

Alsof dat allemaal nog niet erg genoeg is, hoorde ik onlangs dat dit schilderij bijna een kopie is van de Rolin - Madonna van Jan van Eyck! PLAGIAAT dus!

Wat denk jij? Moet ik dit allemaal over mij heen laten gaan of moet ik in actie schieten tegen Rogier van der Weyden?

Rolin-Madonna van Jan van Eyck

VERA ANTWOORDT

Beste Maria,

Loop je nu niet wat te hard van stapel!?!Over 600 jaar komen er per dag honderden mensen naar dit schilderij kijken. Ze zullen jou bewonderen met dure woorden zoals 'emotionele sacrale stijl, picturale uitstraling, vormelijke elegantie en stilistisch raffinement' ... En wees gerust: door een blote borst zijn ze dan al lang niet meer gechoqueerd!
Het landschap op de achtergrond zullen ze vast prachtig vinden en dat kleine rode mannetje... och, dat zal hen niet opvallen.
Wat dat plagiaat betreft: dat was heel normaal in die tijd! Bepaalde onderwerpen die in de mode waren (zoals jijzelf met je kindje Jezus!) werden door verschillende schilders afgebeeld. Ze keken naar afbeeldingen in boeken, op prenten of schilderijen. Meer nog, elke schilder maakte dikwijls zelf verschillende kopies van zijn eigen schilderijen! Van dit schilderij zijn er bijvoorbeeld vier verschillende versies bekend. Het schilderij uit het Groeningemuseum is een kopie. Het 'echte' schilderij hangt in Boston (USA). Maak je dus maar niet te veel zorgen!Dit schilderij is echt wel oké! En ik ben er van overtuigd dat de schilder geen slechte bedoelingen had!

Lieve groeten,
Vera.

CHECK IT OUT!

ZOEK het schilderij waarover Maria het heeft in haar brief.
Heeft ze een reden tot klagen of overdrijft ze toch een beetje?
Kijk en oordeel zelf! Vink de stelling aan die het best overeenkomt met jouw idee.

☐ Maria's reactie is absoluut overdreven! Er is niets choquerend aan dit schilderij!
☐ Maria overdrijft toch een beetje. Over het algemeen is dit schilderij wel oké.
Enkel ..... (zelf aanvullen) vind ik persoonlijk wat minder geslaagd.
☐ Maria heeft volkomen gelijk! Ik zou ook niet tevreden zijn met zo'n portret!

Tips
and tricks

PHOTOSHOP ANNO 1400

PROBLEEM?!

HOE BEELD JE PLAATSEN AF DIE JE NOOIT EERDER ZAG? (IN TIJDEN WAARIN TV, INTERNET EN PHOTOSHOP NOG NIET BESTONDEN...)

IN DIT ARTIKEL VIND JE DE TIPS AND TRICKS VAN DE VLAAMSE PRIMITIEVEN!

De meeste mensen herkennen de wolkenkrabbers van New York, al zijn ze er zelf nog nooit geweest. En door TV, film en internet kunnen we ons ook een beeld vormen van de Afrikaanse steppe (droog!) en een eiland in de Stille Zuidzee (zwoel!). Voor de Vlaamse primitieven was het minder eenvoudig!

Brugge was in de middeleeuwen op cultureel vlak 'the place to be'. Veel belangrijke schilders woonden en werkten er. De inspiratie voor hun schilderijen haalden ze uit de godsdienst. Die verhalen kenden de middeleeuwers het best.
Maar ... de verhalen over Jezus Christus en de heiligen speelden zich vaak af op verre plekken zoals Jerusalem en Egypte. De meeste Vlaamse schilders waren echter nog nooit buiten Europa geweest!

PROBLEEM: GEBOUW IN EEN VREEMDE STAD (1)

Jezus vraagt enkele vissers om hem te volgen.
Hoe toon je dat dit verhaal zich afspeelt in de vreemde stad Galilea?

OPLOSSING VLAAMSE PRIMITIEVEN

Beeld een indrukwekkend gebouw van bij ons af. Doe gewoon alsof het aan de andere kant van de wereld staat.

PROBLEEM: GEBOUW IN EEN VREEMDE STAD (2)

Jezus is van het kruis gehaald.
De figuren rondom hem zijn verdrietig.
Hoe laat je zien dat dit verhaal in Jeruzalem plaats vindt?

OPLOSSING VLAAMSE PRIMITIEVEN

Gebruik je eigen stad (hier: Brugge) als decor. Zoom in op een gebouw (hier: de Jeruzalemkerk). De naam van het gebouw verwijst naar de vreemde stad waar het verhaal zich écht afspeelt.

PROBLEEM: ONBEKEND LANDSCHAP

Maria en Jezus rusten uit tijdens de vlucht naar Egypte. Hoe zet je deze heilige figuren in een 'Egyptisch' landschap als je niet weet hoe dat eruit ziet?

OPLOSSING VLAAMSE PRIMITIEVEN

Zet een Vlaams landschap dat je kent op de achtergrond. Plaats er een berg of rotspartij in om het ietwat exotischer te laten lijken.

PROBLEEM: SKYLINE VAN EEN GROTENDEELS ONBEKENDE STAD

Jezus werd gekruisigd op de berg Golgotha, net buiten de stadspoorten van Jeruzalem. Hoe schilder je de volledige skyline van Jeruzalem als je maar enkele gebouwen van die stad kent?

OPLOSSING VLAAMSE PRIMITIEVEN

Schilder een groot stuk van de achtergrond vol met een Europese stad die je wél goed kent (hier: Rome of Istanbul). Vervolledig het plaatje met een paar gebouwen van de vreemde stad (hier: Jeruzalem). Zo lijkt het alsof jij erbij was in dat verre exotische oord!

Wij deden de 'tips and tricks' van de Vlaamse primitieven na met Photoshop.
Kunnen de middeleeuwse kunstenaars jou ook écht doen geloven dat het verhaal zich in een ver en vreemd oord afspeelt? Oordeel zelf! Zoek in het museum naar de schilderijen die in dit artikel zijn afgebeeld.
Schrijf de titel van het schilderij op. Wat vind je van de 'tips and tricks' van de kunstenaar?

CHECK IT OUT!

Titel schilderij	**ik vind de toegepaste tips and tricks***
.....	ok! /half-en-half /ongeloofwaardig
.....	ok! /half-en-half /ongeloofwaardig
.....	ok! /half-en-half /ongeloofwaardig

* schrappen wat niet past

HOROSCOOP

CHECK IT OUT!

Lees je horoscoop! Zoek het schilderij dat wij voor jou uitkozen. 'Matcht' dit schilderij met jou? Waarom (niet)?
JA,.....
.....
NEEN,.....
ik verkies zelf een ander kunstwerk? nl: .....
.....

Ram (21 maart - 20 april)

JOUW EIGENSCHAPPEN:
Je bent spontaan en levenslustig. Een bruisend vat vol energie en enthousiasme. Je houdt van afwisseling en avontuur. Je stormt recht op je doel af. Bezinnen, plannen en overleggen is niet je sterkste punt. Je bent erg gesteld op je vrijheid. Daardoor heb je wel eens problemen met ouders, leerkrachten of andere mensen die je vrijheid aan banden willen leggen.

DE SCHILDERIJ-MATCH:
Zoek in het museum het schilderij:
"Legende van de H. Joris" geschilderd door een anonieme meester.
Het verhaal van Joris gaat als volgt:
In de stad Silena leefde een afschuwelijke draak in een moeras. Om de draak koest te houden, moesten de inwoners hem elke dag twee schapen te eten geven. Toen die bijna op waren, offerden ze hun kinderen. Tenslotte was de koningsdochter aan de beurt. Joris bestreed de draak. De prinses werd gered en sleepte het dier aan haar gordel mee naar de stad. Joris deed een oproep aan de koning en zijn volk om christen te worden. Iedereen werd gedoopt.

WAT ZIE JE?
Niet iedereen kon waarderen dat Joris 'zieltjes wilde winnen' voor het christendom. In 8 taferelen zie je hoe Joris gemarteld en onthoofd wordt. Hij mocht niet langer mensen dopen.

LET ALS RAM VOORAL OP ...
Rammen zullen de heldhaftige daad van Joris wel waarderen! Maar impulsief en vastberaden zijn kan ook een keerzijde hebben! Bekijk de vreselijke martelingen die Joris moet ondergaan. Je begrijpt vast wat ik bedoel! Let ook op het gezicht van Joris. Hij geeft geen krimp...

Meer weten? Zie artikel: 'Hot-not', op pagina 18

Stier (21 april - 20 mei)

JOUW EIGENSCHAPPEN:
Je geniet van het leven, van mooie dingen, lekker eten en drinken, de natuur, de liefde. Maar je staat ook met je 4 poten stevig op de grond!
Jij hebt een groot zakelijk instinct! Met veel energie slaag je er in om je eigen doel te bereiken op een creatieve manier. Eenmaal een weg ingeslagen, ga je er helemaal (en soms ten koste van alles) voor!

DE SCHILDERIJ-MATCH:
Zoek in het museum het schilderij:
"Annunciatie" geschilderd door **Hans Memling**.

WAT ZIE JE?
De twee buitenste luiken van een drieluik. Op de luiken: de engel die Maria de boodschap brengt dat ze zwanger zal worden. De lelie staat symbool voor de maagdelijkheid van Maria. De overheersende kleur is grijs.

LET ALS STIER VOORAL OP ...
De schilder Hans Memling had – net als de Stier - een neus voor zaken. Zijn klanten waren rijke handelaars en burgers. Zelf zat hij er ook warmpjes bij.
Memling schildert minder sober dan zijn voorgangers. Hij stelt zijn dromerige en engelachtige personages voor als ideale mensen. Memling was een beroemde portretschilder. Je zou hem graag in je vriendenkring gehad hebben, Stier!

Tweelingen (21 mei - 21 juni)

JOUW EIGENSCHAPPEN:
Je bent erg veelzijdig en bijzonder nieuwsgierig. Het onbekende trekt je aan (maar je bent het ook snel weer beu). Veel reizen kan de nodige afwisseling in je leven brengen. Je reageert vlug en kan veel dingen tegelijk doen. Je legt makkelijk contact, maar lange gesprekken gaan je gauw vervelen. Als er een stilte valt, vul je die graag op met wat oppervlakkig geklets of geroddel.

DE SCHILDERIJ-MATCH:
Zoek in het museum het schilderij:
"Madonna met kanunnik Joris van der Paele" geschilderd door **Jan van Eyck.**

WAT ZIE JE?
In het midden: Maria met Jezus op haar schoot.
Rechts: de opdrachtgever van dit schilderij, de rijke en hoogbejaarde kanunnik (= gezant van de paus) Joris van der Paele. Achter hem: zijn naamheilige Sint-Joris. De kanunnik bestelde dit schilderij voor zijn grafkapel in de Sint-Donaaskerk.

Links: Sint-Donaas, de patroonheilige van die kerk.

LET ALS TWEELINGEN VOORAL OP ...
De papegaai in Jezus' handen. De papegaai is immers een dier dat erg op Tweelingen lijkt (nieuwsgierig! graag kletsen!)!
Wist je trouwens dat:
- het woord papegaai verwijst naar vogel (gaai) van de paus (pape)?
- Jan van Eyck niet wist hoe een papegaai eruit zag? Hij schilderde dan maar een vogel die erop leek : een Indische halsbandparkiet.

Bekijk ook deze exotische elementen en droom van reizen naar verre onbekende oorden:
- het oosters tapijt voor Maria's troon
- de vloertegels uit Valencia (Spanje)
- de leeuw waarmee Samson vecht (in de versiering van de troon)

Nieuwsgierig naar de 'looks' van Jan van Eyck? Bestudeer dan zeker ook de weerspiegelingen in het harnas van Sint-Joris

Meer weten? Zie artikel: De keuze van de conservator op pagina 30

Kreeft (22 juni - 22 juli)

JOUW EIGENSCHAPPEN:
Je bent verlegen, zeer gevoelig en je hebt moeite om je uit te drukken. Alles wat je ziet, hoort of leest wordt opgeslorpt. Je bent vriendelijk maar vastberaden. Vrienden blijf je steeds trouw. Je zorgt voor het kind in jezelf én in anderen. Het verleden speelt een belangrijke rol in je leven. Met familie is er een sterke band. Een gezellig en beschermd familieleven is dan ook belangrijk voor jou.

DE SCHILDERIJ-MATCH:
Zoek in het museum het schilderij:
"Moreel-triptiek" geschilderd door **Hans Memling.**

WAT ZIE JE?
Drieluik met in het midden 3 heiligen. Op de zijluiken: de opdrachtgevers met hun naamheiligen en hun kinderen.

LET ALS KREEFT VOORAL OP ...

De grote familie! De opdrachtgever had 5 zonen en 11 dochters. Sommige dochters hebben een groene waas in het gezicht. Memling moest hen erbij schilderen. Ze zijn geboren als het kunstwerk al klaar was.

Leeuw (23 juli - 23 augustus)

Meer weten? Zie artikel: 'Wilde geruchten' op pagina 28

JOUW EIGENSCHAPPEN:

Je houdt van glans en glorie en doet alles om te schitteren. Je verdedigt je ideeën. Je bent niet bang om tegen andere meningen in te gaan. Als geboren leider heb je talent voor grootse ondernemingen. Over het algemeen ben je warm, groothartig, hoffelijk, creatief en speels. In flirten ben je een ster. De leeuw prijkt op veel wapenschilden als symbool van macht, kracht, moed en rechtvaardigheid.

DE SCHILDERIJ-MATCH:

Zoek in het museum het schilderij: **"Madonna met Johannes de Doper en de heilige Hiëronymus"** geschilderd door **Adriaen Isenbrant**.

WAT ZIE JE?

In het midden: Maria met Jezus in haar armen.
Links: de heilige Johannes.
Rechts: de heilige Hiëronymus met een leeuw aan zijn voeten. Volgens de legende zou hij een doorn uit de poot van een leeuw hebben getrokken.
Op de achtergrond: een fantasielandschap.

LET ALS LEEUW VOORAL OP ...

De leeuw natuurlijk! Zoals je kan zien wisten de Vlaamse primitieven niet goed hoe een leeuw eruit zag. Ze baseerden zich op verhalen en afbeeldingen uit bestiaria (= soort dierenencyclopedieën, in die tijd de meest gelezen en vertelde boeken na de bijbel). Het probleem was dat die boeken veel gekopieerd werden. De tekeningen leken na een tijd helemaal niet meer op de echte dieren. Soms werden ze ook bewust vervormd om de innerlijke natuur van het dier te benadrukken. Dieren kregen hun eigenschappen vooral toegekend door fantasie en verhalen, maar niet door wetenschappelijk onderzoek.

Wist je dat in de tijd van de Vlaamse primitieven
- enkel rijke mensen exotische dieren in het echt hadden gezien?
- in het paleispark van Brussel verschillende exotische dieren woonden?
- Maximiliaan van Oostenrijk (15de eeuw) zo gehecht was aan zijn leeuwenpaar dat hij ze telkens liet overbrengen wanneer hij wisselde van verblijfplaats?

Maagd (24 augustus - 23 september)

JOUW EIGENSCHAPPEN:

Je bent goed in denken en overwegen. Je verzorgt je imago. Je houdt niet van onvoorziene dingen. Je bent praktisch, ijverig, kritisch en zuinig. In materieel en sociaal opzicht ben je plichtsgetrouw en bescheiden. Je stelt je open voor wat er vanuit de omgeving tot jou komt. Je bent erg behulpzaam en dienstbaar. Omwille van al deze eigenschappen ben je een goede hulpverlener.

DE SCHILDERIJ-MATCH:

Zoek het schilderij: **"De legende van de heilige Ursula, de Kerk en de Synagoge"** geschilderd door **de Meester van de Legende van de heilige Ursula**.

WAT ZIE JE?

Het verhaal van de heilige Ursula wordt verteld in 8 luiken.
Op de twee kleine luikjes bovenaan: de Kerk/het Nieuwe Testament (met kelk en kruisstaf) en de Synagoge/het Oude Testament (geblinddoekt, met lans en wettafelen).

LET ALS MAAGD VOORAL OP ...

Jouw soortgenoten (11000!!! maagden) die Ursula op haar bedevaart naar Rome vergezellen!

Meer weten? Zie artikel: "En wat gebeurde er met Ursula en de 11000 maagden?" op pagina 24

Weegschaal (24 september - 23 oktober)

JOUW EIGENSCHAPPEN:

Je bent een geboren verleider. Met een goede smaak en veel gevoel voor kunst ga je op zoek naar evenwicht en schoonheid. Opvallende daden, grillen of situaties die plots veranderen vind je niet tof. Als verzoener schenk je vertrouwen. Een beslissing nemen is moeilijk voor jou. Je wikt en weegt (de weegschaal is niet voor niets het symbool van de rechtsspraak!). Je wil graag ook het oordeel van anderen horen. Je overlegt en doet voorstellen. Let op dat je hierdoor geen dingen doet waar je zelf niet achter staat!

DE SCHILDERIJ-MATCH:

Zoek in het museum het schilderij: **"Oordeel van Cambyses"** geschilderd door **Gerard David**.

WAT ZIE JE?

Op 2 luiken wordt het Perzische verhaal van de oneerlijke rechter Sisamnes uitgebeeld.

LET ALS WEEGSCHAAL VOORAL OP ...

De zware straf die rechter Sisamnes krijgt. Hij was onrechtvaardig. Hij kreeg daarvoor geld. Hoe zou jij hem straffen? Wat zegt jouw aangeboren rechtvaardigheidsgevoel?

Meer weten? Zie artikel: "Sensationele straf voor omgekochte rechter!" op pagina 6

Schorpioen (24 oktober - 22 november)

JOUW EIGENSCHAPPEN:

Je bent gevoelig, slim en weet wat je moet doen. Fier neem je verantwoordelijkheid op ten opzichte van vrienden en familie. Je bent eerlijk, strijdlustig en volhardend. Je kan je gemakkelijk aanpassen. Creativiteit en zin voor kunst brachten je hier. Je bent mysterieus en nieuwsgierig. Als je een doel hebt, ga je er vol passie en overgave voor. Let op voor de neiging tot wraak.

DE SCHILDERIJ-MATCH:

Zoek in het museum het schilderij: **"Madonna met de heiligen Catharina en Barbara"** geschilderd door de **Meester van het Heilig Bloed.**

WAT ZIE JE?

De personages uit de titel. Maar ook de duif (symbool voor de Heilige Geest) en God de Vader bovenaan het schilderij.
De gezichten zijn al 'echter' geschilderd. Het zijn meer individuen. Dit is niet typisch voor de Vlaamse primitieven.

LET ALS SCHORPIOEN VOORAL OP ...

Met je zin voor kunst zal je kunnen genieten van de mooi geschilderde boeken, de prachtige weergave van de stoffen, de kroontjes en de pauwenveer. Vol passie en overgave schilderde de kunstenaar de kleinste en fijnste details. Net als jij, Schorpioen, ging hij er helemaal voor!

Stier (16)
zkt. waarden. kunstw. vr.
kortst. ontm.
bij + match ook drzme rel. mglk

Boogschutter
(23 november - 22 december)

JOUW EIGENSCHAPPEN:
Je bent spontaan, onstuimig, enthousiast, avontuurlijk én eigenwijs. Vrijheid is voor jou erg belangrijk. Als idealist heb je een heleboel pijlen op je boog om naar verre onontdekte doelen te schieten. Vol vertrouwen ga je de toekomst tegemoet. Daarom heb je soms moeite om te wachten tot je volwassen bent om het leven in te duiken. Je wil steeds je blik verruimen en je horizon verbreden. Je reist graag naar verre oorden.

DE SCHILDERIJ-MATCH:
Zoek in het museum het schilderij: **"Johannes de Doper met stichter Ivan de la Pena"** geschilderd door **Alvaro Sanchez.**

WAT ZIE JE?
Johannes De Doper zit op een gouden troon. Hij wijst naar het lammetje (het Lam Gods) op zijn knie. Op de achtergrond zie je Brugge met onder andere het Minnewater en de O.L.V.-kerk.
We willen niet té nationalistisch zijn, maar deze Spaanse schilder heeft toch een veel grovere techniek dan onze eigen Vlaamse primitieven! Zie je de wolken en de bomen? Dat zijn vormen zonder fijne details.

LET ALS BOOGSCHUTTER VOORAL OP ...
De schilder zou een Boogschutter kunnen zijn. Hij kwam vanuit Spanje naar onze streken om zijn horizon te verruimen. Avontuurlijk en eigenwijs als hij was, probeerde hij om even goed te schilderen als onze Vlaamse primitieven.
Vergelijk dit schilderij eens met het schilderij van de Heilige Nicolaas van 'onze' Meester van de Legende van de heilige Lucia, dat ook in dit museum hangt.
Let eveneens op de kamelenharen mantel. Die heeft de schilder afgekeken van de mantel van Johannes de Doper op het schilderij van Gerard David. Ons advies: oefen nog maar wat, Alvaro!

Steenbok (23 december - 20 januari)

JOUW EIGENSCHAPPEN:
Op jou kan je altijd rekenen. Je bent zeer verstandig, beheerst, kalm, oprecht en verantwoordelijk. Je kunt afstand nemen van de zaak en de mensen. Je hebt gevoel voor humor. Je bent ook erg plichtsbewust. Daarom heb je soms het gevoel dat je al de lasten van de wereld moet dragen. Pas op voor een te pessimistische kijk! Krop je gevoelens ook niet teveel op!

DE SCHILDERIJ-MATCH:
Zoek in het museum het schilderij: **"Het Laatste Oordeel"** geschilderd door **Jheronimus Bosch.**

WAT ZIE JE?
Een drieluik.
Op het middenpaneel: Christus tijdens het Laatste Oordeel, omringd door 4 engelen en een aantal heiligen. Onder hem: een monsterachtige wereld die in ondeugd en dwaasheid leeft.
Op de zijluiken: de toestand na het Oordeel. Links: het "Hemels Paradijs".
Rechts: de "Hel" .

LET ALS STEENBOK VOORAL OP ...
Net als de Steenbok heeft Jheronimus Bosch een eerder somber beeld van de wereld. In dit schilderij staan het kwaad en de menselijke domheid centraal. Bosch laat zich inspireren door hekserij, astrologie, volkse gebruiken en elementen uit het christendom.
Steenbokken zijn erg plichtsbewust. Zo ook Jheronimus Bosch. Hij ziet het als zijn taak om de mens te waarschuwen : als de mensen zo voort doen, is het einde nabij! Waarvoor wil jij anderen waarschuwen? Hoe zou je het aanpakken?

Meer weten? Zie artikel: 'VP Hotlist - De keuze van de conservator' op pagina 31

Waterman (21 januari - 19 februari)

JOUW EIGENSCHAPPEN:
Je bent idealistisch en sociaal. Je hebt een hekel aan vooroordelen en discriminatie. Je bent intelligent en gevoelig, maar ook trots en soms zenuwachtig. Als iemand anders een ander standpunt heeft dan jij, heb je het daar moeilijk mee. Je hebt een grote fantasie. Je past je in ieder gezelschap gemakkelijk aan. Je bent wat afstandelijk. Als het te intiem dreigt te worden, kan je het ineens laten afweten. Met emoties in je omgeving weet je niet goed raad.

DE SCHILDERIJ-MATCH:
Zoek in het museum het schilderij: **"Dood van Maria"** geschilderd door **Hugo van der Goes.**

WAT ZIE JE?
Maria ligt dood op het bed. De gezichten en gebaren van de 12 apostelen eromheen drukken onzekerheid uit. Het is net alsof ze dit drama niet goed beseffen. Het licht is zacht en de kleuren zijn gedempt.

LET ALS WATERMAN VOORAL OP:
Sommige apostelen uiten hun gevoelens van verdriet op een theatrale manier. Anderen zitten er eerder 'Waterman-achtig' bij en weten met hun emoties geen blijf.
Net zoals de Waterman paste de schilder Hugo van der Goes zich waarschijnlijk overal snel aan, want hij werkte in Gent, Brugge en Brussel. Of misschien kon hij zich net niet aanpassen en reisde hij daarom van hier naar ginder!
Jammer voor Hugo: hij stierf na aanvallen van waanzin!

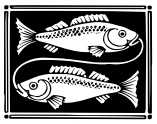

Vissen (20 februari - 20 maart)

JOUW EIGENSCHAPPEN:
Gesloten deuren ken je niet! Je kunt zwemmen tussen het mogelijke en het onmogelijke. In je verlangen naar oneindigheid ben je soms bezig met vreemde en bovennatuurlijke ervaringen. Je bent kwetsbaar en praat niet veel. Dromen doe je wel vaak! Vissen verkiezen gezelligheid boven alleen zijn.

DE SCHILDERIJ-MATCH:
Zoek in het museum het schilderij:
"De doop van Christus" geschilderd door **Gerard David.**

WAT ZIE JE?
De opdrachtgever van dit schilderij: Jan des Trompes, een hooggeplaatste ambtenaar in Brugge. Hij is afgebeeld met zijn eerste en tweede vrouw (binnen- en buitenzijde van het rechterluik).
We zien 3 verhalen op het middendeel:
1. Johannes de Doper (in het rood gekleed) is aan het prediken.
2. Johannes de Doper herkent Jezus als het Lam Gods.
3. Jezus wordt gedoopt.

LET ALS VISSEN VOORAL OP...
Als dromerige Vissen zal je wel houden van het geheimzinnige, afwezige karakter van dit schilderij met zijn koele kleuren. Zie je de kwetsbare meiklokjes en andere bloemen? Let ook op de techniek van de kunstenaar. Je kan de aders en ribben van Jezus en Johannes door de huid heen zien! Rond God de Vader zie je ongeboren kinderen. Vissen: opgepast in de buurt van de ooievaar!

Meer weten? Zie artikel: 'Wilde geruchten' op pagina 28

Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet...

toen een game nog gewoon een spelletje was en niet enkel over sex en geweld ging ... alhoewel

Ga naar het schilderij "**Het Laatste Oordeel" van Jheronimus Bosch.** Dit eerder kleine schilderij staat vol met figuren en gebeurtenissen. Hieronder worden er enkele beschreven. Wie van jullie vindt ze het eerst? Zet de nummers op de juiste plaats.

CHECK IT OUT !

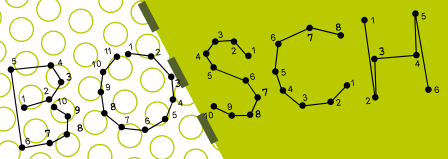

❶ **omgekeerde rokende trechter**
❷ **pantoffelzeilschip met tanden en ogen**
❸ **klok waarvan de klepel een mannetje is**
❹ **krijgsbende met op kop een rollende ton waarin een persoon ligt**
❺ **man die op het aambeeld van een smid ligt en klop krijgt van een monnik**
❻ **mannetjes in een kooi**
❼ **liggende kruik met waarzegster erin**
❽ **ketel waarin naakte monnik en non zitten**
❾ **doedelzak waarrond mensen dansen**
❿ **luit met uil in klankgat**
⓫ **tafel waarop pad, slang en hagedis kruipen**
⓬ **groot mes dat door een open mosselschelp steekt**
⓭ **verklede persoon met snavelmasker die mensen in een grote put gooit**
⓮ **ton met gaatjes waarrond mensen drinken, braken en zich ontlasten**
⓯ **naakte man op een koe met op zijn helm een haan**
⓰ **grijsaard die de wacht houdt aan de hellepoort bij een vuurtje**

MEER INFO OVER DIT SCHILDERIJ?

Zie artikel 'Vp-hotlist' op pagina 31 en de Steenbok horoscoop op pagina 16. Vergelijk dit schilderij van Bosch met het 'Het Laatste Oordeel' van Jan Provoost dat ook in het museum hangt. Het is duidelijk dat Provoost goed naar de figuurtjes van Bosch heeft gekeken om zijn hel te schilderen.

PRIMITIEF!

madonna
met kanunnik Joris van der Paele

HOT-NOT-HOT-NOT-HOT-NOT

Welke kleuren, kleren, hoeden, neuzen ... zijn HOT (=mooi) en welke NOT (=lelijk)?

Zoek de schilderijen waaruit wij personages plukten in het museum. Bekijk ze door een middeleeuwse bril.
Vul in: HOT of **NOT.**
En hoe beoordeel jij zelf de stijl van de mannen en vrouwen op de schilderijen van de Vlaamse primitieven?
De slechtst geklede man/vrouw* is volgens mij:
.... **
uit .....***

Deze man/vrouw* vind ik best wel hip:
..... **
uit .....***

*** schrappen wat niet past **beschrijving figuur ***titel schilderij**

CHECK IT OUT !

In de middeleeuwen moest je maar aan één voorwaarde voldoen om HOT te zijn: christen zijn. Het was heel simpel: wie gelovig was, was de beste. Wie ongelovig was (zoals een jood of moslim) een slechterik.

De schilders uit die tijd staken hun voor- of afkeur niet onder stoelen of banken! Je zag meteen aan de manier waarop ze figuren afbeeldden wie goed of slecht was. De gelovigen waren in hun ogen natuurlijk mooi, de ongelovigen lelijk. Of wat had je dan gedacht?!

HOT

rond groen hoedje
edel gelaat
aureool
bruine krullen
rode mantel omzoomd met hermelijnen boord.

punthoed
snor
NOT
te strakke broek
gele band met Vanometani (verwijzing naar Mohammed)

uitpuilende ogen
baard
gele kledij (geel deed denken aan urine en was de symbolische kleur voor verschoppelingen)
te strakke broek

HOT-NOT-HOT-NOT-HOT-NOT

kaal hoofd
(beulen waren meestal kaalkoppen)

haviksneus

grijnzende lach

dikke buik

strak geel hemd

hoog voorhoofd

witte huid

strak weggetrokken haar

wit kleed

tulband

haviksneus

baard

aureolen

scherpe hoge hoed

baard

sobere blauwe en rode gewaden
(Vreemd! Jezus, Maria en de apostelen werden nooit als 'lelijke joden' afgebeeld,
hoewel ze dat wel waren!)

HOT of **NOT** was in de middeleeuwen een kwestie van geloof.
Sinds het christendom staatsgodsdienst werd, werden de joden gehaat voor het doden van Christus. In de middeleeuwen werden ze op sommige plaatsen in Europa verbannen en moesten ze bepaalde kledij of kentekens dragen. Haalden de nazi's daar hun inspiratie voor de jodenster?
Ook nu is er nog veel te doen over religieuze symbolen en kledij. Denk maar aan het 'HOT' item van de hoofddoek voor moslimmeisjes in scholen! Wat is jouw mening daarover? .....
.....
.....

CHERCHEZ LA FEMME

Achter elke bekende man schuilt een sterke vrouw. Primitief! luistert naar hun verhaal.

MARGARETHA VAN EYCK, DE WEDUWE VAN JAN VAN EYCK

Sinds de dood van hofschilder Jan van Eyck (1441), is Margaretha van Eyck uit zijn schaduw getreden. Zoals dat de gewoonte was in die tijd, nam zij het atelier van de meester over*. We vroegen haar naar de man achter de schilder.

De kwaliteiten van de schilder Jan van Eyck zijn uitgebreid beschreven. Welke eigenschappen bewondert u het meest in uw man, als kunstenaar?

'Vooral hoe Jan erin slaagde om licht te schilderen! De kleuren lijken wel zelf licht te geven! En ook wel zijn grote liefde voor het materiaal. Hij kon uren bezig zijn met het laag na laag aanbrengen van de verf. Hij was ook een briljant tekenaar. Hij wist perfect hoe hij zijn figuren mooi op het doek moest plaatsen. Kortom, volgens mij was hij een echte 'crack' in zijn vak! Hij was trouwens ook fier op zichzelf! Daarom zette hij dikwijls zijn lijfspreuk: 'als ich can' (=zo goed als ik het kan) op een schilderij. Dat vonden de mensen in het begin wel een beetje raar. Het was niet de gewoonte om je werk te signeren.'

En hoe was uw man als mens?

Ook voor de rest was Jan erg zelfzeker. Hij was een veel gevraagd onderhandelaar en een meester in het 'netwerken'. Hij kon vlot babbelen en rijfde de ene belangrijke opdracht na de andere binnen!
Daarnaast was hij ook bijzonder geboeid door het spirituele. Jan zag het als zijn 'goddelijke opdracht' om de schoonheid van Gods wereld zo goed mogelijk af te beelden.'

Schilderde hij daarom elk gezicht erg 'persoonlijk'?

'Precies. Vroegere schilders lieten altijd min of meer dezelfde wezens zweven tegen een gouden achtergrond. Jan schilderde échte mensen van vlees en bloed met grond onder hun voeten en een lucht boven hun hoofd. Elke rimpel in een gezicht of in een hand telde mee om de eigenheid van de geportretteerde weer te geven. Zo toonde hij verborgen passies of driften.'

Maar voor zijn engelen gebruikte hij toch wel telkens hetzelfde model?

'Dat is zo. Op die manier maakte hij het verschil tussen aardse en goddelijke figuren.'

Nochtans zijn ook de Madonna's die hij schilderde eerder 'aards' dan 'goddelijk'?

'Hij maakte er geen ideale droomwezens van, zoals de Italiaanse schilders, als u dat bedoelt. Zijn Madonna's waren liefelijke vrouwen die schoonheid en ernst uitstraalden.'

Werd u nooit jaloers op die vrouwen?

'Ja. Meer dan eens. Maar ik was ook wel trots op Jan omdat hij ze zo fantastisch schilderde. Zijn Madonna's zijn gezonde, bloeiende vrouwen met een grote liefde voor God. Gelukkig geen warmbloedige, wulpse wezens die verleiden en bekoren (zoals later bij Rubens!).'

* Binnen het jaar moest de weduwe hertrouwen zodat een nieuwe man het atelier kon beheren. Bij Margaretha was dat niet het geval.

Cherchez la femme !!

En toen schilderde hij uw portret...

'Eindelijk was het zover! Hij had eerder de hertog geschilderd (= Filips de Goede, bij wie Jan van Eyck hofschilder was) en portretten van kardinalen, priesters, goudsmeden en meer van dat schoon volk. Door al deze opdrachten verdiende Jan goed zijn brood. Ik kon geregeld een nieuwe japon laten maken. Maar wat heb je eraan als je man het niet eens opmerkt omdat hij dag in dag uit zit te schilderen! Ik kon hem ook niet altijd een beker geitenmelk of een beker bier gaan brengen, hé? Op een dag - ik was toen 33 - was ik het beu me steeds te moeten bezig houden met mijn borduurwerk. De dienstmeid deed toch al de huishoudelijke klussen. En ik zat weer eens alleen. Toen heeft Jan mij geportretteerd. Hoe vind je me in mijn mooiste japon in rood laken (rood was een erg dure kleur) omzoomd met eekhoornbont? En zit mijn kapje niet prachtig? Zo'n hoornkapsel was heel modieus in die tijd! Wat ik ook leuk vind, is dat Jan zoveel moeite heeft gedaan om de achterkant van mijn schilderij te versieren! Het is net echt marmer!

U bent terecht trots op uw portret, mevrouw. Het is inderdaad schitterend! Nog een laatste vraag. Hoe vond Jan het eigenlijk om hofschilder te zijn?

'Jan genoot ervan om al die kostbare stoffen zoals damast, brokaat, goudlaken en bont te kunnen schilderen. Hij vond het ook leuk om zijde of gouddraad af te beelden. Hij hield van parels en edelstenen en voelde hun bijzondere pracht scherp aan. De vele mooie kerken en torens die onder onze ogen gebouwd werden, gebruikte hij met plezier als achtergrond in z'n schilderijen.'

Nog een afsluitend woordje?

'We waren gelukkig en hadden een mooi en rijk leven samen!'

Dank u wel, mevrouw Van Eyck, voor dit boeiende gesprek!

Zoek het portret waarover mevrouw Van Eyck in het interview spreekt in het museum. Bekijk het eens van dichtbij. Vind je dat ze terecht trots is op haar portret? JA / NEEN
Zou jij tevreden zijn als je vriend of vriendin je zo zou afbeelden? JA / NEEN

CHECK IT OUT!

PLAK HIER JE MOOISTE PORTRET. SMUK HET INDIEN NODIG EERST EVEN OP MET PHOTOSHOP!

ACHTER DE SCHERMEN

Bij restaurateur Jef Van der Veken

Verschillende kunstwerken van de Vlaamse primitieven hebben een grondige opknapbeurt ondergaan. Om de oude schilderijen in hun volle glorie te herstellen, gingen sommige restaurateurs vroeger nogal drastisch te werk! Ze namen bijvoorbeeld oude verflagen weg. Of ze overschilderden zelf een groot deel van het schilderij, (nep)barstjes in het vernis inbegrepen! Hebben deze restaurateurs het werk dan niet **VERVALST?**

De grens tussen herstellen, restaureren en vervalsen is soms erg vaag!

Restaurateur Jef Van der Veken (1872 – 1964) had een grote passie voor de Vlaamse primitieven.
In 1933 kreeg hij van de stad Brugge de opdracht het schilderij 'Madonna met kanunnik Van der Paele' van Jan van Eyck aan te pakken. Hiernaast enkele gegevens uit zijn restauratieverslag.
Dankzij verslagen van restaurateurs en onderzoek van wetenschappers weten we nu veel over de techniek van de Vlaamse primitieven.

1. Handen Maria, Jezus en papegaai
Tijdens de restauratie ontdekte ik dat Van Eyck verschillende keren de vorm heeft veranderd van de linkerhand van Maria, de handen van het Kind en de papegaai. Dat kan je goed zien op deze infrarood-foto.

2. Drager
Eerst heb ik de panelen met pennen weer aan elkaar gezet en alles vastgemaakt wat loskwam.

3. Baldakijn boven Maria
In het baldakijn boven Maria ontdekte ik een reliëf. Onder een dikke laag vuil bleek een mooie stof te zitten. Krul per krul, blad per blad en vrucht na vrucht heb ik die opnieuw blootgelegd: een echt monnikenwerk!

4. Geslacht Kind Jezus
Een onbekende (en preutse!) schilder had het geslacht van het Kind Jezus met luiers bedekt. Ik heb ervoor gezorgd dat Jezus zich terug in de paradijselijke toestand bevindt waarin Jan van Eyck hem had afgebeeld.

5. Hemd schenker
Op het koorhemd van de neerknielende schenker heb ik vuilgele vlekken verwijderd.

6. Gelaat Sint-Joris
Sint-Joris zag er belachelijk uit. De glimlach die hij Maria toewierp, was eerder een grijns geworden. Na zorgvuldig reinigen kreeg zijn gezicht opnieuw een eerbiedige uitdrukking.

DRAGER
De Vlaamse primitieven schilderden vooral op **houten panelen.**
Een paneel is een plaat van verschillende samengevoegde houten planken.
Dit paneel wordt heel **glad opgeschuurd.**
Het krijgt een **voorlijming** met lijmwater op basis van gelatine.

GRONDLAAG
Het paneel wordt beschilderd met een **mengsel van krijt en dierlijke lijm.**
Deze laag wordt **vastgezet met lijmwater** en opnieuw **geschuurd.**

ONDERTEKENING
Vervolgens wordt de **schets,** de zogenaamde ondertekening, gemaakt met **tekenstift of penseel.**

VERFLAGEN
Als de grondlaag droog is, vult de schilder de eerste **grote kleurvlakken** in. Dit kan gebeuren met **tempera,** een verf die bestaat uit ei, water en pigment óf caseïne (soort melkpoeder).
Pigment is het materiaal dat voor de kleur zorgt. Het wordt gemaakt van fijngestampte mineralen of gemalen natuurlijke kleurstoffen. Soms werden mosselschelpen gebruikt om de verf in te mengen.
Tempera droogt snel, is goed dekkend en lijkt op de moderne gouache of 'plakkaatverf'.
Kleurschakeringen en schaduwen worden aangebracht door middel van dunne lagen **glacis.** Glacis wordt meestal gemaakt door aan lijnolie een klein beetje pigment en terpentijn (= verdunningsmiddel) toe te voegen. Hierdoor ontstaat een **transparante verf.** Door deze verf in verschillende **dunne laagjes over elkaar** aan te brengen kun je mooie kleuren mengen en bereik je een diepe kleurenwarmte. Glacis moet lang drogen.

VERNIS
Uiteindelijk wordt het paneel afgewerkt met een laag vernis ter **bescherming.**

CHECK IT OUT!

Ga zelf op zoek naar sporen van (restauratie)techniek in het museum. Vink de schilderijen aan die je onderzocht.

- ○ Bekijk het restauratiewerk van Jef Van der Veken aan het schilderij **'Madonna met kanunnik Van der Paele' van Jan van Eyck** met eigen ogen. (Maar liefst niet van te dichtbij ;-)
- ○ Op het schilderij **'De dood van Maria' door Hugo van der Goes** zie je hoe de delen van een paneel met pennen aan elkaar gezet zijn.
- ○ Op het schilderij **'Het laatste oordeel' van Pieter Pourbus** - dat dateert van een eeuw later dan de Vlaamse primitieven - kan je de blauwe ondertekening nog goed zien.
- ○ Bij het 'Portret van **Margaretha van Eyck' door Jan van Eyck** is de lijst nog authentiek, wat zelden voorkomt. Er zijn nog enkele schilderijen in het museum met de originele lijsten er nog rond zoals de **'Moreel-triptiek' van Hans Memling.**

En wat gebeurde er met ...

URSULA EN DE 11000 MAAGDEN?

DE PERSONAGES - IN VOLGORDE VAN VERSCHIJNEN -

EN HETGEEN VOORAFGING ...

aflevering 1

De (christelijke!) **ouders van Ursula.**

Een **bode** in dienst van de (heidense!) koning van Engeland geeft een bericht af.
De koning van Engeland laat vragen of zijn zoon mag trouwen met Ursula.

aflevering 2

Ursula gaat samen met **11000 maagden** op bedevaart naar Rome, ter voorbereiding van haar huwelijk.

aflevering 3

Het schip waarmee Ursula en de 11000 maagden naar Rome reizen.

aflevering 4

Een engel uit Keulen zegt tegen Ursula dat ze bij haar terugkeer gedood zal worden!

aflevering 5

De paus met zijn gevolg die Ursula in Rome zal ontmoeten.

aflevering 6

De paus en de kardinalen vergezellen Ursula en de 11000 maagden op hun terugreis.

aflevering 7

WAARSCHUWING!
Deze aflevering bevat beelden die niet geschikt zijn voor gevoelige kijkers!

VRESELIJKE MASSAMOORD IN KEULEN!!!

Attila,
de leider van de Hunnen,
kijkt rustig toe van op de kade.

De slachtoffers: Ursula en haar reisgezelschap.

De daders:
moordlustige Hunnen.

Volgende keer (aflevering 8)

Na hun martelaarsdood worden Ursula en de 11000 maagden vereerd in een kapel.

Ursula wordt gevierd op 21 oktober.
Ze wordt aangeroepen tegen kinderziekten, voor een goed huwelijk en een rustige dood.

CHECK IT OUT!

Heb jij al ooit een kaarsje gebrand of een wens uitgesproken voor een heilige?
Neen? Grijp dan nu je kans!
Zoek het schilderij waarop het verhaal van Ursula afgebeeld wordt. Bekijk het laatste paneel (= aflevering 8).
Vraag het beeldje van de Heilige Ursula op het altaar om een gelukkig huwelijk of een rustige dood (voor de kinderziekten is het al te laat ;-)
Spreek je wens in stilte uit. Schrijf die hier op in een codetaal die enkel jij begrijpt: .....
.....
Verklap je wens zeker niet aan de anderen in je gezelschap!
Succes!*

*Primitief! kan niet garanderen dat je wens zal uitkomen, maar proberen kan alvast geen kwaad!

Doe de test!

HOE PRIMITIEF! BEN JIJ?

CHECK IT OUT!

Schuilt er een 'Primitief!' in jou?
Doe de test!
Omcirkel de antwoorden die het best bij jou passen.
Bereken je score en lees ons oordeel!

'Primitief' in combinatie met 'Vlaams' is allesbehalve een scheldwoord! De Vlaamse primitieven maakten prachtige kunstwerken. Zowel echte kunstkenners als het grote publiek houden er vandaag nog steeds van! Welke kwaliteiten hadden ze? Wat maakte hen zo bijzonder?

emotions

1. Mensen bekijken doen we allemaal. Waar let jij vooral op?
A. Mijn oog valt meteen op details. Een tongpiercing, een puist op een neus, een jeans die goed (of niet goed) zit, ... Ik heb het allemaal gezien!
B. Pff ... ik vrees dat ik vooral niet op mensen let! Ik krijg dikwijls het verwijt dat ik vrienden die ik op straat tegenkwam niet eens heb herkend of gegroet.
C. Het uiterlijk is voor mij niet belangrijk. Wat telt zijn de uitstraling en de gevoelens!

2. In welke Vlaamse stad zou je willen wonen?
A. in 't Stad natuurlijk (Antwerpen dus)
B. in Leuven, want daar valt altijd wat te beleuven
C. in Brugge, die scone

3. Hoe zie jij kleuren het liefst?
A. Lekker schreeuwerig! Met veel felle kleurvlakken voor een zo groot mogelijk contrast!
B. In doorzichtige laagjes over elkaar. Dat geeft zo'n mooi diepte-effect!
C. Ik val voor intense kleuren tegen een achtergrond van lichtere en dromerige pasteltinten.

JEP!

4. Als ik een foto neem ...
A. staan er alleen mensen op en nog het liefst in close-up.
B. heb ik enkel oog voor de natuur en weidse panorama's.
C. laat ik mijn 'modellen' poseren tegen een mooie achtergrond (een berg of riviertje, een indrukwekkend gebouw, ...).

5. Welk materiaal geniet jouw voorkeur?
A. Stof! Vooral linnen vind ik de max!
B. Geef mij maar hout.
C. Ik ben een echte Belg, doe maar (bak)steen.

6. In mijn favoriete recept zit er zeker ...
A. olie
B. water
C. eigeel

7. Je chat met een onbekende. Wie is jouw ideale chatpartner?
A. Weet ik eigenlijk niet zo goed ... ik chat met iedereen over allerlei uiteenlopende zaken. Als het mij niet meer interesseert stop ik gewoon.
B. Hij/zij mag wel een beetje mysterieus zijn... Niet meteen alle kaarten op tafel leggen. Babbelen 'via spannende omwegjes' is veel boeiender!
C. Ik hou van échte mensen, die zich tijdens het chatten niet anders voordoen dan ze in werkelijkheid zijn.

8. Je knutselt eigenhandig een cadeautje voor je beste vriend(in) in elkaar. Hoe ga je te werk?
A. Geeft niet hoe lang het duurt. Ik werk eraan tot het technisch perfect is.
B. Ik ben niet handig en ga me niet zitten uitsloven om iets keikunstigs te maken. Het gebaar telt!
C. Ik heb vorige maand een supermooi zelfgemaakt i-podhoesje gekregen van mijn oudste zus! Ik denk dat ik ook zoiets ga maken voor mijn vriend(in).

9. Voor welke graffiti muurschildering blijf jij even staan?
A. Als je aan het werk ziet dat de kunstenaar veel verbeelding heeft. Voor mij kunnen er niet genoeg Fantasy-figuren op staan!
B. Als de boodschap mij raakt en de kunstenaar erin geslaagd is om zijn idee om te zetten in een krachtig beeld.
C. Wanneer het 'net echt' is. Zodat je zin krijgt om eraan te voelen ...

10. Waarin geloof jij?
A. In mezelf en de andere mensen
B. In een God die alles geschapen heeft
C. In niets

wat hoofd

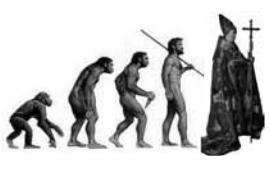

The points please

1	A=6	B=0	C=3
2	A=0	B=3	C=6
3	A=0	B=6	C=3
4	A=3	B=0	C=6
5	A=3	B=6	C=0
6	A=6	B=0	C=3
7	A=0	B=6	C=3
8	A=6	B=0	C=3
9	A=3	B=3	C=6
10	A=3	B=6	C=0

your scores

0-20 punten: nonchalant warhoofd

Je bent niet meteen het typevoorbeeld van een Vlaams primitief maar dat vind je vast niet erg. Je houdt ervan om de dingen te doen op je eigen manier. Je bent eerder een warrig en nonchalant type. Fantasie en creativiteit vind je belangrijker dan technische perfectie.
Onze tip: Een schilderij van Jan van Eyck is misschien niet echt jouw ding, maar wie weet zie je toch wel iets in een werk van Jheronimus Bosch?

21-40 punten: vat vol emoties

Je hebt zeker een aantal 'primitieve' trekjes. Je kijkt op naar bepaalde mensen en imiteert hen soms, maar je voegt er wel steeds een eigen 'touch' aan toe. Je houdt van Grote Dramatische Gebaren. Je hebt een voorliefde voor échte mensen met échte gevoelens. Expressief vind je een mooier woord dan objectief! Onze tip: Wij raden je een kuur van schilderijen van Rogier van der Weyden en Hugo van der Goes aan!

41-60 punten: jep

Je bent Jong En Primitief! Een geweldige combinatie met een veelbelovende artistieke toekomst! Je vindt Brugge een te gekke stad (al zijn er ook gelijkgezinden te vinden die Leuven of Brussel verkiezen). Je gelooft in 'iets' of 'iemand' (laten we het gemakshalve een God noemen) die de touwtjes in handen heeft. Religieuze figuren inspireren je. Je ziet hen echter niet als in de hemel rondzwevende ideaal-beelden. Ze zijn voor jou als mensen van vlees en bloed in een realistisch aards decor (een sfeervolle blauwgroene achtergrond met een landschap of een mooi stadsgezicht, om maar iets te noemen). Een beetje mysterie en symboliek kan je wel waarderen. Je hebt veel oog voor details. Je houdt van intense kleuren, in laagjes over elkaar, want dat geeft meer diepte. Jouw favoriete materialen zijn hout en olie(verf). Je bent erg handig en werkt een technische job altijd perfect af.
Onze tip: Begin met de schilderijen van Jan van Eyck (de grondlegger van de schildersschool van de Vlaamse primitieven) en bekijk daarna bijvoorbeeld de werken van zijn leerling Petrus Christus.

WILDE GERUCHT'EN

(Voor wie niet nieuwsgierig is, maar gewoon graag alles weet!)

DIT SCHILDERIJ WORDT U AANGEBODEN DOOR DE HEER EN MEVROUW ...

De Vlaamse primitieven schilderden vooral in opdracht van rijke burgers.
De schilderijen met religieuze thema's waren meestal bedoeld om in een plaatselijke kerk (in de privékapel van de familie) te hangen.
Dikwijls stonden de opdrachtgevers zelf afgebeeld op de zijluiken, met hun naamheiligen erbij.
Ze hoopten in de hemel te geraken door een duur schilderij aan een kerk te schenken.

MOEILIJK TE GELOVEN MAAR TOCH WAAR!
Deze belangrijke Brugse ambtenaar, JAN DES TROMPES, hield er maar liefst 3 VROUWEN op na!
En daar hebben we beelden van!

Macht maakt sexy ?!?

JAN VALT PRECIES WEL ALTIJD VOOR HETZELFDE TYPE, HÉ?

CHECK IT OUT!

Zoek het drieluik **'Doop van Christus' van Gerard David** in het museum.
De vrouw op het rechterluik is **vrouw 1** (met naamheilige + hun vier dochters)
Achter de rug van vrouw 1 (letterlijk!) staat **vrouw 2** (met naamheilige + dochter)

Wie van deze 2 vrouwen vind jij (omcirkel wat past)
het knapst ? **1** **2**
het meest sympathiek? **1** **2**

PIKANT DETAIL:
Na de dood van Jan schonk vrouw 3 dit schilderij aan de Sint-Basiliuskerk in Brugge (terwijl ze er zelf niet eens opstaat!).

Hoe rijker de schenkers...

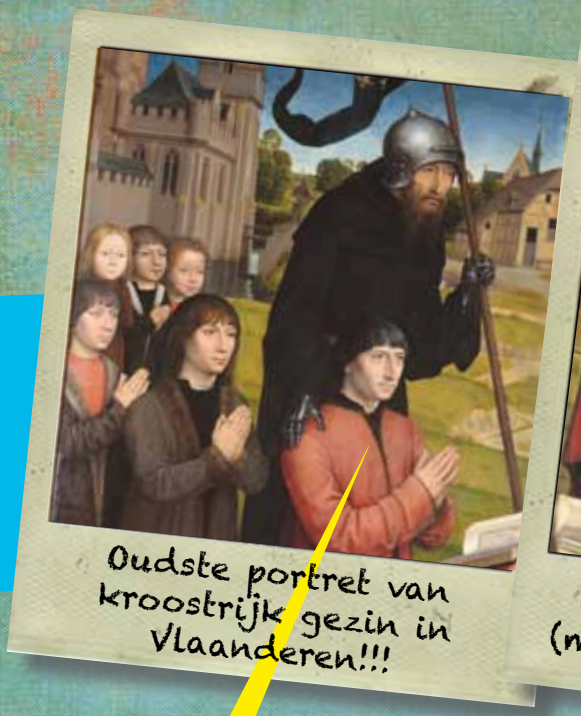

Oudste portret van kroostrijk gezin in Vlaanderen!!!

(met de nadruk op rijk!)

Bestemming voor dit (ongetwijfeld zeer dure!!!!) kunstwerk: de Brugse Sint-Jacobskerk. Daar wou het echtpaar immers begraven worden!

LEUK WEETJE:
Enkel rijke mensen werden in de kerk zelf begraven. Bij warm weer hing er soms een kwalijk geurtje van 'rijke stinkerds'!

WILLEM MOREEL EN ZIJN VROUW BARBARA spaarden **KOSTEN NOG MOEITE** voor dit familieportret!
Ze vroegen Hans Memling om naast henzelf ook **al** hun kinderen af te beelden. En dat deed hij!
ZELFS DE KINDEREN DIE AL GESTORVEN WAREN, SCHILDERDE MEMLING ERBIJ.

Ook aan de kledij zie je dat deze schenkers **stinkend rijk** waren. Heel de familie is gekleed volgens de 'haute couture' van die tijd!

CHECK IT OUT!

Zoek de **Moreel-triptiek geschilderd door Hans Memling** in het museum.
En ontdek de **'fancy fashion' van de jaren 1480!** Zoals bijvoorbeeld:
Willem: met bont gevoerde jas zonder sluiting of gordel.
Barbara: japon van zwarte damastzijde met witte kraag - brede rode ceintuur met gouden gesp.
Meeste dochters: frontelle (= zwarte lus op voorhoofd die aan haarband of kapje werd vastgemaakt).
Nog erg hip voor dames: diep uitgesneden lijfje met daaronder een borstlap en eventueel een kraagloos hemd - strak weggetrokken haar en een hoofddeksel met een lange doorzichtige sluier.

Stel je voor dat jij een portret van jezelf en je vriend(in) laat maken door een beroemd fotograaf.
Hoe zouden jullie het liefst afgebeeld willen worden?
Met welke kleren aan? En met welk kapsel?
Beschrijf hiernaast het gewenste resultaat en/of maak een ontwerptekening!

Zou je dit portret wegschenken of zelf houden?

Waar zou je het hangen?

hoe leuker de roddels!

VP HOTLIST

Het Groeningemuseum bezit verschillende topwerken van Vlaamse primitieven.
We vroegen conservator Till-Holger Borchert naar zijn favorieten.

DE KEUZE VAN DE CONSERVATOR

NUMMER 1

JAN VAN EYCK, MADONNA MET KANUNNIK JORIS VAN DER PAELE (1436)

Dit altaarstuk is naast het Lam Gods uit Gent het grootste schilderij van Jan van Eyck dat de tijd heeft getrotseerd. Het is één van de topstukken van het Groeningemuseum.
Het schilderij – een internationaal gewaardeerd meesterwerk – werd door Joris van der Paele in 1434 in opdracht gegeven en pas in 1436 voltooid. Door de uiterst precieze afwerking en het oog voor details vermoeden we dat de kunstenaar waarschijnlijk toch twee jaar de tijd nodig had om het werk te schilderen. Let u maar even op de draadjes aan de rand van het tapijt, de glans in de edelstenen op de zoom van Maria's mantel, de reflecties in het harnas. Zo'n details kunt u alleen met een penseel bestaande uit enkele haartjes schilderen. Wist u dat de opdrachtgever, Joris van der Paele, erg ziek was en dat Van Eyck hem ook zo afbeeldde? Artsen stellen tegenwoordig dat deze kanunnik leed aan een oogziekte en last had van aderverkalking. Een diagnose op schilderij!
Dit paneel maakte deel uit van een groter geheel voor een kapel in de Sint-Donaaskerk. Het was bedoeld om een altaar te versieren waar gedenkmissen voor de kanunnik moesten plaatsvinden. Waarschijnlijk werd Van der Paele voor het altaar begraven. Momenteel hangt het werk niet meer in een donkere kerk maar in de tweede zaal van ons museum. Hoewel het bijna 600 jaar oud is, is het nog in goede staat. Dit is vooral te danken aan de techniek en verfkwaliteit die Van Eyck toepaste. Jan van Eyck was sinds 1425 hofschilder van de beroemde hertog van Bourgondië, Filips de Goede. Hij vestigde zich vanaf 1432 in Brugge en nam verschillende opdrachten van particulieren aan. Hij verdiende goed zijn brood en leverde telkens werken af van uitmuntende kwaliteit.

NUMMER 2

HANS MEMLING, MOREEL-TRIPTIEK (1484)

Hans Memling was een uit Duitsland afkomstige schilder, die in 1465 naar Brugge kwam. Binnen enkele jaren werd de kunstenaar de leidinggevende schilder in Brugge, en kreeg hij belangrijke opdrachten van vooral Italiaanse kooplui, de Brugse burgerij, de Brugse ambachten en caritatieve instellingen zoals het Sint-Janshospitaal.
In 1484 kreeg Memling van de Brugse politicus en bankier Willem Moreel de opdracht om een monumentale triptiek te schilderen die bestemd was voor Moreels familiekapel in de Sint-Jacobskerk. Het drieluik behoort tot de vroegste voorbeelden van groepsportretten in de Nederlanden. Op het linkerluik is de opdrachtgever, Willem Moreel, samen met zijn zonen afgebeeld. Op het rechterluik zien we zijn echtgenote, Barbara van Vlaenderberch, met haar dochters. In die tijd was een burgerlijke familie erg groot. Maar niet alle kinderen waren nog in leven toen Memling het werk schilderde. De kindersterfte was in die tijd erg hoog en het was niet meer dan normaal dat een heleboel kinderen de volwassen leeftijd niet bereikten. Toch hechtten Willem en Barbara veel belang aan het feit dat al hun kinderen op dit paneel werden geportretteerd.
Een ander aspect dat ik u wil meegeven, is de wijze waarop Hans Memling het landschap wist te schilderen. Let u eens op de details in de verschillende planten aan de voeten van de heiligen op het middenluik. Met een onbeschrijfelijk vakmanschap hecht hij drie aparte panelen als één geheel aan elkaar door een overlappend landschap.

NUMMER 3

HUGO VAN DER GOES, DOOD VAN DE MAAGD (CA. 1475)

Het schilderij "Dood van de Maagd" werd door de Gentse kunstenaar Hugo van der Goes geschilderd. Vermoedelijk ontstond dit werk in opdracht van de machtige Abdij van Ter Duinen in Koksijde, die in Brugge een afdeling had.
De twaalf apostelen, die van over de hele wereld zijn bijeengeroepen aan het sterfbed van Maria, vertonen met hun gelaatsuitdrukking en lichaamstaal elk hun verdriet. Nooit eerder gaf een kunstenaar de individuele wijze van smart en treurnis op zo'n treffende wijze weer. Het contrast tussen het lijk van de Maagd met haar hemelse toekomst en de volkse personages die heel oprecht rouwen, raakt mij diep.
In de traditie van de Vlaamse primtieven was het immers niet gebruikelijk om emotie op paneel over te zetten.
Bijzonder indrukwekkend is ook de ruimtelijke opbouw van de compositie. Van der Goes toont een duistere, nauwelijks verlichte binnenkamer en slaagt erin om de apostelen overtuigend rond het sterfbed van de Maagd te groeperen. Zijn schilderij werd dan ook een voorbeeld voor andere Vlaamse kunstenaars en werd onder meer door prenten van Martin Schongauer en Albrecht Dürer in heel Europa verspreid. Hugo van der Goes was een bijzonder succesvol schilder die vooral ook belangrijke opdrachten van Italiaanse klanten kreeg. Later sloot hij zich aan bij de congregatie van het Rode Klooster nabij Brussel.

NUMMER 4

JHERONIMUS BOSCH, HET LAATSTE OORDEEL (BEGIN 16E EEUW)

Al eeuwen is men gefascineerd door de zeldzame beeldtaal die de uit 's-Hertogenbosch afkomstige kunstenaar Jheronimus Bosch in zijn schilderijen incorporeerde. Er werden verschillende verklaringen en hypotheses bedacht over de man, zijn atelier en zijn fantastische wezentjes. Ook op het Brugse drieluik, dat niet door de kunstenaar zelf maar door een van zijn nauwe medewerkers werd uitgevoerd, springen vooral de groteske figuraties in het oog.
Eigenlijk wordt hier een traditioneel thema afgebeeld nl. het Laatste Oordeel. Christus verdeelt op de Dag des Oordeels de mensheid in goed en kwaad. Wie zondigt, wordt verbannen naar het rechterluik, de hel. Wie zijn leven goed doorbracht, verdient het linkerluik, de hemel. Maar de aanwezigheid van Christus wordt door de zondige mensheid, die op het middenpaneel afgebeeld word, niet opgemerkt: mensen en beestachtige figuren doen maar voort met hun zondig leven, dat wel degelijk op een aardse hel lijkt. Vandaar dat het rechterluik visueel nauw aansluit bij het middenpaneel.
De zeldzame, verrassende iconografie van deze triptiek is zo intrigerend dat het indrukwekkende vakmanschap van Bosch en zijn atelier nauwelijks opgemerkt wordt. Niet alleen de beeldtaal zal later door ettelijke kunstenaars gekopieerd of nageaapt worden, ook de innovaties op het vlak van landschapskunst (zie linkerluik) zullen geassimileerd worden.

CHECK IT OUT!

Ben jij het met de conservator eens?
Welke schilderijen mogen in jouw VP-hotlist (en waarom)?
SCHRIJF JE TOP-3 HIERONDER!

1.....omdat .....
2.....omdat .....
3.....omdat .....

COLOFON

CONCEPT EN REDACTIE
MOOSS vzw - www.mooss.org
Chris Ferket - Mia Nollet - Ann Vandecavey

VORMGEVING
MOOSS vzw - www.mooss.org
Christine Smeets - Chris Ferket

ADVIES
Elviera Velghe
Adjunct-conservator Groeningemuseum

FOTO'S
Stedelijke Fotografische Dienst - Stad Brugge

UITGAVE
Musea Brugge - Groeningemuseum

DRUK
Drukkerij De Windroos NV
www.dewindroos.be

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt, in enige vorm, of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

PRAKTISCH

ADRES
Dijver 12
8000 Brugge

TELEFOON
+32 50 44 87 43

INTERNET
www.brugge.be/musea
musea.reservatie@brugge.be

OPENINGSUREN
elke dag open van 9u30 tot 17u
gesloten op maandag

TOEGANGSPRIJZEN
individueel ticket: 8 euro
65+: 6 euro
groep ›15 betalende personen: 6 euro
6 tot 25 jaar: 1 euro
scholen: 0 euro

BEREIKBAARHEID
Het museum is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer.

groeninge
museum
& arentshuis